

BOSHLANG'ICH SINFLARDA MATEMATIK SAVODXONLIKNI OSHIRISH METODLARI

Xolmirzaeva Feruza Valiyevna

Beshariq tumani 4-umumta'lim maktabi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirish masalasi ko'rib chiqilgan. Matematik savodxonlikning o'quvchilarning aqliy rivojlanishi, tanqidiy fikrlash qobiliyati va hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishdagi ahamiyati ta'kidlangan. Matematik savodxonlikni rivojlantirish uchun interaktiv texnologiyalar, didaktik o'yinlar, hayotiy masalalar va guruhli ishlash kabi metodlarning samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, ushbu jarayonda uchraydigan qiyinchiliklar va ularni yengish yo'llari muhokama qilingan. Matematik savodxonlikni oshirish ta'lim jarayonida o'quvchilarning kelgusi muvaffaqiyatiga zamin yaratadi.

Kalit so'zlar. matematik savodxonlik, boshlang'ich ta'lim, interaktiv texnologiyalar, didaktik o'yinlar, mantiqiy fikrlash, hayotiy masalalar, ta'lim metodlari, muammo yechish, o'quvchilarning rivojlanishi.

Matematik ko'nikmalar Boshlang'ich ta'lim bolalarning asosiy aqliy va ijtimoiy ko'nikmalari shakllanadigan muhim bosqichdir. Matematika shu bosqichda o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mantiqiy tafakkur va muammo yechish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bois, boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirishga alohida e'tibor berish zarur. Matematik savodxonlik faqat arifmetik amallarni bilish bilan cheklanib qolmaydi, balki bolalarni dunyoga tanqidiy va mantiqiy yondashishga o'rgatishni o'z ichiga oladi.

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirish uchun qo'llaniladigan samarali metodlar va ularning o'quvchilarga ta'siri haqida batafsil yoritiladi.

Matematik savodxonlik — bu o'quvchining matematik tushunchalar, qonuniyatlar va amallardan to'g'ri foydalana olish qobiliyatidir. Bu tushuncha o'quvchilarning matematika bo'yicha bilimlarini, ko'nikmalarini va hayotiy vaziyatlarda matematik bilimlarni qo'llay olish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Matematik savodxonlikni oshirish uchun ta'lim jarayonida turli innovatsion va interaktiv metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Matematik savodxonlik quyidagi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi:

- Muammolarni tahlil qilish va ularning yechimini topish.
- Arifmetik amallarni aniq va to'g'ri bajarish.
- Geometriya va algebraning asosiy tushunchalarini tushunish.
- Statistika va ma'lumotlarni tahlil qilish.

Boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirish o'quvchilarning kelgusi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatga erishishi uchun zamin yaratadi. Bunda quyidagi jihatlar muhim ahamiyatga ega:

1. Aqliy rivojlanish: Matematika o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, analiz va sintez qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Muammo yechish qobiliyati: Turli arifmetik va mantiqiy masalalar o'quvchilarni muammolarni mustaqil hal qilishga o'rgatadi.

3. Hayotiy ko'nikmalar: Matematik bilimlar bolalarga kundalik hayotda, masalan, pul hisoblashda, vaqtni boshqarishda yordam beradi.

Boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirish uchun quyidagi samarali metodlardan foydalanish mumkin:

1. Interaktiv ta'lim texnologiyalari:

Kompyuter dasturlari, mobil ilovalar va interaktiv doskalar matematik ko'nikmalarni oshirish uchun qo'llaniladi. Masalan, maxsus ta'limiy platformalar bolalarga masalalarni o'yin shaklida yechish imkonini beradi.

2. Guruhli ishlash va muloqot:

Bolalarni guruhlariga bo'lib, ularga muammoli masalalar berish orqali jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Bu bolalarning bir-biri bilan fikr almashishini va ijodiy yondashishini ta'minlaydi.

3. Didaktik o'yinlar:

Matematik o'yinlar, masalan, raqamli krossvordlar, sudoku va boshqa mantiqiy o'yinlar bolalarning qiziqishini oshiradi. O'yinlar o'quvchilarda raqamlar bilan ishlashni osonlashtiradi va arifmetik ko'nikmalarni mustahkamlaydi.

4. Hayotiy vaziyatlarga asoslangan masalalar:

Bolalarning kundalik hayotdagi muammolarga matematik yondashishini rivojlantirish uchun ularga hayotiy masalalar berish mumkin. Masalan, do'konda xarid qilish, transport vaqtini hisoblash kabi vazifalar orqali ularni real hayotga yaqinlashtirish mumkin.

5. Matematik loyihalar:

Bolalarga mustaqil ravishda matematik loyihalar tayyorlashni topshirish ularning ijodiy fikrlashini oshiradi. Loyiha asosidagi ta'lim bolalarning mustaqil izlanish qobiliyatini rivojlantiradi.

6. Qiziqarli masalalar va boshqotirmalar:

Turli qiziqarli va g'ayrioddiy masalalar bolalarning qiziqishini oshiradi hamda tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Masalan, "Men qaerdagi raqamman?" kabi savollar ularda qonuniyatlar va qoidalarni tushunishga yordam beradi.

Matematik savodxonlikni oshirishda bir qator qiyinchiliklar uchrashi mumkin:

1. O'quvchilarning qiziqishi pastligi:

Ba'zi bolalar matematikaga qiziqmaydi, shuning uchun darslarni qiziqarli va interaktiv tarzda tashkil etish muhim.

2. Tushunish qiyinchiliklari:

Har bir bolaning o'z intellektual rivojlanish darajasi bor, shuning uchun individual yondashuv qo'llash zarur.

3. O'qituvchilarning malakasi yetarli emasligi:

O'qituvchilarning zamonaviy ta'lim texnologiyalari va metodlaridan foydalanish ko'nikmasi kam bo'lishi mumkin. Buning uchun ularning malakasini oshirish lozim.

4. Vaqt yetishmasligi:

Boshlang'ich sinf darslarida vaqt cheklanganligi tufayli barcha mavzularni to'liq qamrab olish qiyin bo'lishi mumkin. Buni yechish uchun darslarni puxta rejalashtirish kerak.

Matematik savodxonlikni baholash uchun quyidagi usullardan foydalanish mumkin:

1. Testlar va sinovlar:

O'quvchilarning matematik ko'nikmalarini aniqlash uchun testlardan foydalanish samaralidir.

2. Mashg'ulotlar va amaliy masalalar:

Amaliy masalalar bolalarning tushunish darajasini aniqlash uchun qo'llaniladi.

3. Guruhli Tahlil:

Bolalar guruh bo'lib ishlaganda, ularning o'zaro muloqot orqali bilimlarni qanday o'zlashtirayotganini kuzatish mumkin.

Xulosa. Boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirish ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Bolalarni matematikaga qiziqtirish, ularning aqliy rivojlanishini

ta'minlash va muammo yechish ko'nikmalarini oshirish uchun zamonaviy metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Tavsiyalar:

- Darslarda interaktiv texnologiyalardan keng foydalanish.
- Bolalarning qiziqishini oshirish uchun didaktik o'yinlar va hayotiy masalalar qo'llash.
- O'qituvchilarning malakasini oshirish maqsadida ular uchun seminarlar va treninglar tashkil etish.

Boshlang'ich sinflarda matematik savodxonlikni oshirish bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun mustahkam zamin yaratadi. Shu bois, har bir o'qituvchi o'z darslarida bu jihatga alohida e'tibor qaratishi lozim. Har bir o'quvchiga individual yondashuv qo'llash, ularning qiziqishlari va qobiliyatlarini inobatga olgan holda darslarni tashkil etish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Jo'raev, O. A. (2017). Boshlang'ich sinflarda ta'lim texnologiyalari. Toshkent: Ibrat nashriyoti.
2. Vigotskiy, L. S. (1984). Tafakkur va nutq. Moskva: Pedagogika.
3. Dyui, Dj. (2005). Ta'lim va demokratiya. Moskva: Librokom.
4. Maxkamova D.A. Methodical provision of vocational guidance of students in secondary schools // Galaxy . №8. 2022. 434-440 b. (13.00.00. № 30) Impact Factor (SJIF 2022:7.718)
5. Maxkamova D.A. Methodological provision of directing students to profession in high schools // Semiconductor Optoelectronics, vol.42, No. 02(2023). -P. 1308-1313. <https://internationaljournals.co.in/index.php/giirj/article/view/4780>
6. Maxkamova D.A. Technology of pedagogical-psychological and social aspects of student's professional orientation // ISSN 1308-5581, International Journal of Early Childhood Special Education. Vol 14, Issue 08 2022. -P. 707-711. https://www.int-jecse.net/article/TECHNOLOGY+OF+PEDAGOGICAL-PSYCHOLOGICAL+AND+SOCIAL+ASPECTS+OF+STUDENT%25E2%2580%2599S+PROFESSIONAL+ORIENTATION_1446/?download=true&format=pdf
7. Maxkamova D.A. The essence of vocational guidance of secondary school students and the integration of didactic resources in the classroom (on the case of teaching the subject of technology) // ISSN 2581-4230, Modern didactic career guidance resources. Vol 8, Issue 11, of JournalNX – A Multidisciplinary Peer Reviewed Journal, Nov 2022. -P. 232-234.
8. Rakhmankulova, N. K. (2022). METHODS OF TEACHING MATHEMATICS IN EDUCATION. In ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ (pp. 15-17).